

הקדמה באופן בירור ההלכה בספר

הקדמה כללית בעניינים הנוגעים לאופן בירור ההלכות שנתבררו בספר, והטעם שיש צורך בהקדמה זו, מצאנו בשלמה המלך ע"ה התחיל ספרו "משלי" (א, א) בפסוק: "מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל", ולכאורה צריך ביאור מה רצה שלמה המלך לומר שהתחיל ספרו בשמו.

וראיתי בביאור הגר"א לספר משלי שביאר, וז"ל: "שלמה בן דוד מלך ישראל, כי הלומד בספר צריך לידע מיהו מחברו, כי אם יהיה המחבר גדול בחכמה, בודאי יהיו בספרו חכמות גדולות, וכן ביראה וכן בתורה".

כמובן ששמי שכתבתי בראש הספר אינו מלמד על כלום, ולכן חשבתי שנכון לכתוב בראש הספר דרך בירור ההלכה בספר כדי שידע הקורא מה ימצא בספר שלפניו. ונבאר כאן המהלך המרכזי של הספר.

הספר הרבה בשיטתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

תחילה אבהיר כאן, שבחיבורי צעדתי בהרבה מקומות בדרכו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, על פי מה שלמדתי מתוך ספריו וכתביו, וכן למדתי הרבה ממה ששמעתי ממו"ר הגאון רבי יעקב חנוך הכהן שבדרון שליט"א, שלימדני את דרכו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

הערות והוספות

מהם, ולהחזיקו כרבו, והיינו דאמרינן הרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה, והיינו להחזיקם כרבו ולהלך אחריהם תמיד בין לקולא בין לחומרא, ודין זה בין בחיי החכם ובין לאחר מותו, כל שידועות הוראותיו והלכותיו מפי תלמידיו, או מפי ספריו. והנה רשאים להלך אחר רבם אף להקל בשל תורה, ואפילו החולקים עליו הם הרבים כל זמן שלא היה מושב בי"ד ודנו זה כנגד זה והכריעו את ההלכה, והיינו דאמרו יבמות (יד, א) במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים כו' במקומו של רבי יוסי הגלילי וכו'. עכ"ל. ולכן הרבה הלכתי בספר הזה בדרכו של הגרש"ז א.

ג. מצאנו ששייך שאחד שמתחבר מאוד לשיטה מסוימת שיחשב מחמת זה "תלמיד", ואינה שייכת ללימוד מפי רב בחייו, אלא אף אם למד את תורתו מספריו או מספרי תלמידיו יכול להיחשב לתלמיד. וכפי שכתב החזון איש (ראה חזון איש יורה דעה סימן קנ אות א ד"ה ע"ז, ובחזון איש שביעית סימן כג אות א' ד"ה ע"ז) וז"ל: "ונראה דהא דאמר דבשל תורה הלך אחר המחמיר אינו אלא בשאין אחד מהם רבו, אבל אחד מן החכמים הוא רבו, הלך אחרי אף להקל, ומקרי רבו כל שהוא קרוב לו ושומע שמועותיו תמיד ברוב המצות, ובזה אם יש שני חכמים קרובים לו, רשות בידו להחזיק בהוראותיו של אחד

ההליכה בדרכו הוא לא רק ב"פסקיו" הכתובים, אלא בעיקר אחר יסודותיו שמלמד מי שעוסק בפסקיו, וכן במי שעוסק באורח חייו ומידותיו הנעלות, שאפשר ללמוד דרך סיפורים ומעשיות רבים שנכתבו עליו. לדוגמה היחס הגדול שנתן לענין "כבוד הבריות", וכפי שנאריך בזה לקמן.

וכפי שכתב הגרש"ז אויערבאך בתשובה (בשו"ת מנחת שלמה הישן המחולק לחלקים, חלק ב' סימן יח אות ב', בשו"ת מנחת שלמה החדש הוא בסימן כו, ומשום מה נשמט קטע זה משם) להגר"א העניקין והגדיר את מטרתו בפסיקותיו בשאלות הנוגעות לחירשים, וז"ל: "הרשות נתונה גם לתלמידים לומר את אשר עם לבם, ואין דעתי העניה מסכמת בזה לדעתו הרחבה, וכמדומה לי שמצוה רבה לצדד בזה להיתר ולהקל על סבלם הגדול של החרשים אשר חז"ל אמרו עליהם חרשו נותן לו דמי כולו".

כך אומר גם אני "הרשות נתונה לתלמידים לומר את אשר על לבם", ואני בכלל "התלמידים שניתנה להם הרשות לומר את אשר על לבם", ואצעד בדרך שכתב הגרש"ז אויערבאך: "וכמדומה לי שמצוה רבה לצדד בזה להיתר ולהקל על סבלם הגדול של החרשים", וזה אחד מהיסודות שעליה הושתת ספר זה.

ואביא גם שאר הדעות שחלקו על הגרש"ז אויערבאך, כדי להביא את כלל השיטות בכל נושא כפי שהשיגה ידי, אך הרבה מהספר הוא בדרכו וע"פ פסקיו.

גם בעצם ענין הדפסת הספר תמכתי יסודותי בדעתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, כפי שמובא בספר גאון ישראל (עמוד 195) וכך מסופר שם: "רבינו [- הגרש"ז] א] עודד מאד הדפסת חידושי תורה במסגרות המתאימות לכך. כל שכן שהוקיר אברכים ת"ח שיגעו ועמלו בחידושי תורה וליבון הלכה והדפיסום בספר, והיה אומר שאין להמנע מהדפסת דברי תורה מפני החשש איך יתקבלו הדברים, ואם יש בראשך מהלך מסוים בביאור ענין תורני, תוכל לפרסם את דבריך, והוסיף ואמר **אם תהיה ביקורת על דבריך, תתברר האמת שטעית והרווחת**. מאידך, יתכן שדבריך יתקבלו ותהיה תועלת לרבים מהם. ומעשה שהיה שעודד תלמיד חכם לפרסם מאמר מאוד מחודש שהעלה על הכתב, ואע"פ שאותו תלמיד חכם לא היה גדול במיוחד והיו גדולים ממנו שחלקו עליו באותו ענין ומטרתו היתה שיתבררו וילבנו הדברים. ומה שכתב הרמב"ם (באגרת השמד) "ומה שירשום האדם בידו ויכתבהו **ראוי שיחזירוהו אלף פעמים** אלו יתכן", **זה נאמר לדורו**, אך כיום שמדפיסים כל כך הרבה דברים, אין להימנע מפרסום דברי תורה" עכ"ל.

וזו עיקר מטרת ספר זה, ללבן ולהקיף את כל העניינים הללו, והחולק בראיה או בסברות וכדומה, תתקבל דעתו בחיבה יתירה, ועל ידי משא ומתן בעניינים אלו תסתיים שמעתתא.

מכשיר שמיעה "לא נחשב לשמיעה"

עוד נבהיר כאן בהקדמה, כמה הלכות כלליות שהם הבסיס למה שנכתב לספר, ומה שפסק הגרש"ז אויערבאך בענינים אלו, והם: א. שמיעה ע"י מכשיר שמיעה. ב. השימוש בחשמל בשבת. ג. הערך וההתחשבות לסוגיית "כבוד הבריות".

נתחיל עם דעתו של הגרש"ז א בהגדרת "שמיעה" על ידי מכשיר שמיעה, נידון זה הוא הנידון המרכזי שעליו כתבנו את כל "חלק א" שבספר, וכל הדיון אם נחשב לשמיעה או לא, בנוי רק אחר הכרעתו של הגרש"ז א ששמיעה ע"י מכשיר שמיעה אינו נחשב לשמיעה.

הגרש"ז אויערבאך כשדן בהגדרת השמיעה הנעשית בעזרת מכשיר שמיעה (מנחת שלמה חלק א' סימן ט', הציטוטים קוצרו במקום שהאריך בעניינים שאינם נוגעים בגופו של ענין)⁷

כתב, וז"ל: "נראה שהשומע קול שופר או מקרא מגלה ע"י טלפון או רמקול וכו' לא יצא כלל ידי חובתו, משום דדוקא כשרושם שמיעת האוזן נעשה באופן ישר ע"י קול השופר שמזעזע את האויר ויוצר בו גלי קול אז חשיב כשומע קול שופר, משא"כ כשהאוזן שומעת רק תנודות של ממברנה, אע"פ שגם אותן התנודות יוצרות באויר גלי קול ממש כדוגמת קול השופר אפילו הכי מסתבר שרק קול תנודות ממברנה הוא שומע ולא קול שופר, וכמו שהשומע קול שופר מתוך תקליט של גראמופון, אע"פ שתנועת המחט בתוך התקליט מרעידה את הממברנה שעל גביו ויוצרת גלי קול ממש כקול השופר שהשאר את רישומיו בתוך התקליט, אפילו הכי פשוט הוא שלא יצא כלל ידי חובת השופר, הואיל והוא שומע עכשיו רק קול ממברנה מן התקליט ולא קול שופר, ה"ג גם כאן רק קול ממברנה שמע ולא קול שופר כיון שקול האדם או השופר רק משנה זרם אבל הקול עצמו כבר עבר ובטל מן העולם לכן אף שבין רגע היה ובין רגע אבד וחיש מהר חוזר ונוצר שוב, מ"מ כיון שבינתיים חלף ונעלם הקול הנשמע לבסוף הוא רק קול תנודות מכניות של הממברנה הנעשה אך ורק ע"י זרם משתנה ולא ע"י שופר, מסתבר דאין זה חשוב כלל קול שופר כי אם קול תנודות ממברנה.

הערות והוספות

ד. הגרש"ז מאריך שם באריכות נפלאה להסביר את פעולתו של הרמקול לענין אם נחשב לשמיעה, וכן לענין שבת, ודן שם גם על מכשיר שמיעה ששווה לכל דבר לרמקול [הספר מצוי לכל, וכל אחד יוכל

לעיין שם, בתחילת המאמר פורס רבינו באריכות את אופן פעולת הרמקול, ועיקר מה שציטטתי הוא ממה שכתב באות א', לאחר מכן נוגע בהלכות שבת ועניינים נוספים].

והתינתח אם המיקרופון והרמקול היו רק מגבירים או מרכזים את קול האדם שיהא נשמע גם למרחקים, כעין אפרכסת או צנור חלול וכדומה אפשר דאז היה שפיר נחשב כאלו שומעים ממש את קול האדם, אבל למעשה אינו כן וכמו שאמרנו, שהחוט היוצא מן המיקרופון מוליך רק זרם משתנה של חשמל הגורם בסופו להניד את הממברנה הנותנת את הקול באותן התנודות של ממברנת המיקרופון ועל ידי זה נוצר הקול, אבל טעות גדולה היא לחשוב שהחוטים מוליכים ממש את הקול כמו שהם מוליכים זרם, ואלמלי היה שם לבסוף מנורת חשמל ולא מגנט עם ממברנה, אפשר שקול האדם היה גורם רק לשנות את האור ותו לא מידי. ולכן תמה אני מאד על כמה מגדולי הרבנים שהתירו לשמוע מקרא מגילה דרך מגביר קול ואיך לא שמו לבם לדבר זה שרק קול תנודות של ממברנה שומעים ולא קול מקרא מגלה של אדם. מצטער אני שלפי זה נמצא שהאנשים אשר אזנם כבדה משמוע ומשתמשים במכשיר של מיקרופון וטלפון קטן לקרב את קול המדבר לאזנם שלפי זה אינם יוצאים כלל חובת שופר ומקרא מגילה וכדומה. ועכ"פ אינם רשאים לברך על שמיעה זו כיון שאף גם הם שומעים רק קול תנודות של ממברנה וכו'.

ואע"פ שהתנודות והזעזועים נעשים ממש ע"י מיתרי קול האדם ונמצא שתחלתם וסופם גלי קול, אפילו הכא מנין לומר שגם תנודות ממברנה שנוצרות ע"י דיבורו של אדם דאף גם הן תחשבה משום כך כקול אדם. וגם נראה דק"ו הוא ממ"ש הב"י באו"ח סימן נ"ה ס"כ שהשומע בבית קדיש אין לו לענות אם יש באמצע מקום מטונף, והיינו משום דכיון שיש דבר המפסיק בין המברך והשומע, בטל גם היחס שביניהם. וא"כ אף שנחלקו בזה גדולי האחרונים אי קיי"ל הכי לדינא או לא, מ"מ נראה דשאני התם שגם במקום המטונף שפיר נשמע הקול אלא ששם אסור לענות, משא"כ הכא שלגמרי נפסק ונעלם הקול ונהפך רק לגלי זרם שאין אוזן אדם יכולה כלל לשומעם מפני שבתוך החוט אינם כלל גלי קול כל זמן שאינם מתהפכים לבסוף ע"י מגנט וממברנה לגלי קול, בכה"ג שפיר מסתבר דלכו"ע בטל שפיר היחס שבין השומע ובין הקורא והתוקע וכו'.

והן אמנם שאם היתה נעשית בסופו אחת מהמלאכות האסורות כמו הדלקה, כבוי וכדומה, ודאי שכל הנעשה מתייחס שפיר להאדם המדבר, וממילא שאף גם כאן אותן תנודות הממברנה שיוצרות גלי קול ג"כ מתיחסות שפיר אל האדם המדבר, מ"מ לענין נידון דדן נלענ"ד דאיכא לדמויי הך מלתא לאדם התוקע שופר או קורא מגלה ע"י זה שלוחף באצבע על כפתור חשמלי וגורם בכך להשמיע קול שופר ומגילה ממש כקולו של אדם תוקע או קורא, דפשוט הוא דלאו כלום הוא הואיל והשמיעה צריכה להיות רק ממיתרי הקול ולא מן האצבע, וה"נ גם כאן אף אם קול האדם היה מרעיד באופן ישר ממברנה שמשמעת קול למרחקים ג"כ

מסופקני אי הוה חשבינן ליה ממש כקול אדם, וכ"ש הכא שקול האדם המדבר נפסק ונעלם לגמרי מן העולם אלא שבקולו גרם רק לשנות אנרגיה חשמלית הגורם לבסוף באופן מכני לזעזע ממברנה ע"י מגנט כדוגמת הזעזועים שעשה בתחילה במיתרי הקול, וכיון שכן מסתבר דאין זה חשוב כלל כשומע קול אדם.

ואפילו לענין עדות יש להסתפק כיון שגזירת הכתוב הוא דבעינן דוקא "מפיהם" אפשר שאם שמעו בי"ד את העדות ע"י מכשיר כזה שהופך בתחלה גלי הקול לגלי חשמל וחוזר תיכף ומהפך אותם שוב לגלי קול ע"י תנודות ממברנה, דאפשר שאף אם העד עומד ממש לפני הדיינים והם רואים אותו בפניו איך שהוא עומד ומדבר בפיו, דאפי"ה אמרינן שהדיינים אינם שומעים כלל את העדות מפי עד כי אם מפי ממברנה, ואף על גב דמה שאין שומעין עדות מפי מתורגמן הוא רק משום חשש שהוא משנה את דברי העדים משא"כ הכא, שאני התם שהדיינים שומעים ממש את העדות מפי העדים רק אינם מבינים ולכן שפיר מהני מתורגמן". עכ"ל.

הרי שדעתו של הגרשז"א היא, שכל שמיעה שאין מקורה בקול המקורי אינה שמיעה, משכך שמיעה על ידי רמקול או מכשיר הקלטה אינה נחשבת לשמיעה בדברים הצריכים שמיעה כגון "שמיעת שופר" או "שמיעת מגילה", דעה זו היא הנחת היסוד עליה מושתתת כל החלק הראשון בספר, ורק אחר שנסכים שאין יוצאים ע"י מכשיר שמיעה ידי חובה, אפשר לבוא ולדון בענין שמיעה ע"י ה"שתל קוכליאר".

חשוב לציין גם את דעתו של מרן ה"חזון איש" (הובאה שם בהערה), כפי שהגרשז"א עצמו שמע ממנו כששוחח עמו על כך, וז"ל: "לאחר שכבר נדפס מאמר זה נזדמן לי לדבר עם מרן בעל החזון איש זצ"ל ואמר לי שלדעתו אין זה כ"כ פשוט, ויתכן דכיון שהקול הנשמע נוצר ע"י המדבר וגם הקול נשמע מיד כדרך המדברים "אפשר" דגם זה חשיב כשומע ממש מפי המדבר או התוקע, וכמדומה לי שצריכים לומר לפי זה דמה שאמרו בגמרא אם קול הברה שמע לא יצא, היינו מפני שקול הברה נשמע קצת לאחר קול האדם משא"כ בטלפון ורמקול, ולענ"ד הוא חידוש גדול מאד ואין אני מבין אותו" עכ"ל של הגרשז"א שכתב מה ששמע מהחזון איש.

הערת אגב - יש להבחין בלשון שכתב הגרשז"א כמה דיוקים שאין דעת החזון איש ברור כ"כ, שכתב: א. אין זה כ"כ פשוט. ב. ויתכן. ג. אפשר (וע"ז הוסיף הגרשז"א מרכאות). הרי שיש כאן ג' הסתייגויות שכבר הגרשז"א בשמו של החזון איש. ולא די בזה אלא שהוסיף הגרשז"א בסוף דבריו "ולענ"ד הוא חידוש גדול מאד, ואין אני מבין אותו", ועל כן קשה לסמוך על סברת החזון איש לכשלעצמו,

כשהחזון איש עצמו אמר כך בדרך אפשר, והגרשז"א מיאן לקבל את סברתו וכתב שלא מבין אותו.

בענין שימוש בחשמל בשבת

נעמוד על עוד נקודה שהוא הבסיס לרוב הנידונים שקשורים להלכות שבת שיבואר בספר בהרחבה, וזה אחד מהנידונים הידועים ביותר בהלכות שבת שהתעוררו בדורות האחרונים, דין החשמל בשבת, נידון זה גם נוגע בעיקרי ההלכות הנוגעים לשבת שבספר זה (עיקרי הדברים הורחבו בחלק ב' של הספר, בחלק הדין בהלכות שבת), ומשום כך באתי להקדים לו מעין הקדמה קצרה.

ידועה דעתו של הגרש"ז זצ"ל כפי שכתב בספרו "מנחת שלמה" וכן בספר שחיבר בצעירותו "מאורי האש" ובהרבה חילופי מכתבים בינו לבין גדולי עולם, דעתו ברורה שאין בהדלקת החשמל משום חשש "בונה" או "מבעיר" וכן לא משום "מכה בפטיש", ואין בכל פעולת הדלקת החשמל אלא משום "אוושא מילתא" שאם המון העם ינהגו בו היתר, יבואו להתיר ולזלזל בהרבה מאיסורי שבת¹.

בביאור דעתו, ראיתי הגדרה מדויקת מדויקת וקולעת, המעיין בכתביו יראה, שכאשר התייחס לשימוש בחשמל בשבת, מצד אחד עמד תמיד על המשמר להתיר ולא לאסור היכן שלא צריך, ומאידך אין הוראה ברורה ומפורסמת ממנו להתיר שימוש בחשמל בשבת, וכן אנו צריכים לנהוג בחכמה, ולהמשיך הלאה בחכה הגדולה של רבינו ולדעת "לשתוק", כדי לא לגרום ל"זילותא דשבת" ויגרם מזה עבירות חמורות יותר [כגון שיבוא להתיר כשיש חוט להט שיש בזה איסור דאורייתא של מבעיר], אמנם במקום הצורך, כמו בסוגיא שאנו עוסקים בה, מותר וצריך לדעת את דעתו, כדי שנוכל להקל ולהתיר במקום הצורך.

הנהגה זו של "שתיקה במקום הצורך" במשנתו של רבינו ראיתי בספר "רפואה מציאות והלכה" מהרב ד"ר רבי מרדכי הלפרין¹ (סימן ב' פרק א' עמוד 17), וז"ל:

הערות והוספות

ה. **כמובן** שאין הדברים אמורים כלפי נורה שיש בה חוט לוחט, שבזה הסכים רבינו שיש בהדלקת הנורה איסור דאורייתא של "מבעיר", ודחה דברי החולקים שסברו שאף כשיש "חוט להט" אין בכך איסור, וכל דבריו אמורים כלפי מכשיר שיש בו סגירת מעגל

חשמלי, כדוגמת השתל קוכליארי שאין בו כלל חוט להט אלא סגירת מעגל.

ו. **רופא** בבית החולים שערי צדק, שומר תורה ומצות וירא שמים, וכמו הרבה רופאים שהיה להם קשר אישי ואדוק עם

"כידוע נחלקו גדולי עולם בדין סגירת מעגל חשמלי בשבת, החזון אי"ש סבר שיש איסור דאורייתא בסגירת מעגל חשמלי, והעושה זאת מתחייב באיסור חמור של תולדת בונה. לעומתו סבר הגרש"ז אויערבאך שאכן יש איסור תורה בהדלקת נורת להט אך אם לא מדובר בהדלקת נורת להט או גוף חימום אזי אין איסור בונה בסגירת מעגל חשמלי בשבת, ואין הבדל בין פתיחת ברז מים בשבת לבין הפעלת מעגל חשמלי.

לפני יותר מארבעים שנה נזדמנתי, עודני נער, לביתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בענין הלכתי. במהלך השיחה היטה הרב את הדברים לדין מכשירים חשמליים בשבת, ושאלני מה לענות לשואלים על שימוש במכשירים חשמליים מסויימים בשבת, מצד אחד לדעתו אין שום איסור להשתמש בהם, אולם מאידך ציבור שאיננו בקי בשילוב של אלקטרוניקה ודקדוקי הלכה לא יבין את ההבדל בין מכשירים מותרים למכשירים אסורים ועלולה לצאת תקלה ח"ו. על שאלתי, מדוע לא לאסור משום כך את השימוש במכשירים הללו, ענה הרב שפתרון כזה מנוגד להלכה, שהרי **"כשם שאין רשות להתיר את האסור כך אין רשות לאסור את המותר"**,¹ ובדורנו אין לנו את הסמכות לגזור גזירות חדשות.

באותו יום לא השיב הרב תשובה לשאלתו, אולם במהלך השנים זכיתי ללמוד ממנו שלש דרכי תשובה: דרך השתיקה, דרך הוראה על פי סמכויות מיוחדות של מרא דאתרא, ודרך השימוש בשפת הסתרים של ההלכה.

"שתיקה" יכולה להיות פתרון לבעיה אותה הציג הרב זצ"ל, אין בה הטלת איסור שלא כדין על דברים מותרים, ואין בה סכנת בילבול בין מכשירים מותרים למכשירים אסורים, שהרי ללא הוראת היתר מפורשת מנהג ישראל להחמיר בכל הנוגע למכשירים חשמליים בשבת, ושתיקה שאיננה מספקת את הוראת ההיתר איננה יוצרת סכנת בילבול כזה" עכ"ל.

הערות והוספות

הגרש"ז אויערבאך בתקופה שהיה "רב המרכז הרפואי שערי צדק", וכידוע שביתו היה פתוח לרווחה לכל סוגי המגזרים, ובשל כך דעותיו מובאות בהרבה מספרי רפואה הלכתיים שכתבו רופאים [כמו ספר "נשמת אברהם" לפרופסור הרב אברהם סופר, וכן ספרו "לב אברהם", וכן "אנציקלופדיה הלכתית רפואית" ו"הרפואה כהלכה" לפרופסור הרב אברהם שטיינברג, שספריהם מלאים בפסקי רבינו הגרש"ז א], והרבה אפשר לדלות מספריהם.

ז. **כתב לי** ע"ז רבי שמחה בונים לייזרזון שליט"א, מחבר ספר "שולחן שלמה" מכ"י הגרש"ז אויערבאך, וז"ל: "אכן כך היתה דעתו, אולם בד בבד סבר שלא כל מה שמותר צריך לעשות. ודאי צריך לבדוק היטיב היכן הוא מקום הצורך ששם אין מקום להחמיר, ואדרבא לעיתים החומרא היא חורבא".

הרב הלפרין ממשיך לבאר את הנהגת ה"שתיקה" של הגרשז"א¹⁶, אך ציטטתי משם רק את מה שכתב בענין החשמל בשבת שנודע לענינינו.

בהמשך דבריו מעלה הרב הלפרין נקודה חשובה נוספת, היכן צריכים אנו להחמיר כדעות המחמירות, ובאלו מקרים מוטל עלינו להקל.

ואלו דבריו ומה שכתב בענין זה: (סימן ב' פרק ג', עמוד 20 הערה 16): "בחורף תשמ"ב צעדתי ברחובות שערי חסד בירושלים לצידו של הגרשז"א, הוא חזר אז על קביעתו שאין איסור בונה בהפעלת מעגל חשמלי בשבת, שכן כל גדולי תורה שלפני החזון איש לא הזכירו כלל החשש של בונה ולכן יש להחשיב פתיחת מעגל חשמלי לפעולה שאין בה איסור תורה", עכ"ל, ולכן בעת טיפול בחולים צריך לנהוג על פי הדין. מאחר ולפסיקה זו יש משמעות לא רק לגבי חולים שיש בהם סכנה אלא גם לגבי חולים שאין בהם סכנה, הוספתי ושאלתי, כרופא, אם אטפל בחולים בבית חולים בבני ברק, כיצד יהא עלי לנהוג בשאלה זו שם, במקומו של החזון איש, הגרשז"א חייך אז את חיוכו המיוחד וענה לי במילים הללו, "כשמדובר בבית חולים, גם בבני ברק אין הלכה כדעת החזון איש, אולם בבית פרטי גם בירושלים אנו מחמירין לכתחילה, מה שאין כן לגבי חולים גם כשאין בהם סכנה צריך לנהוג על פי הדין".

כמוך לתשובתו פרסמתי את עיקרי דבריו באסיא [- קובץ תורני רפואי], אך מטעמי זהירות כדי למנוע תקלה ח"ו, ניסחתי בהסכמתו את הדברים כך "ולכן במקום צורך גדול הקרוב לפיקוח נפש יש להחשיב פתיחת מעגל חשמלי לפעולה שאין בה איסור תורה", היה ברור לנו שכל ת"ח יבין שכאשר יש אפילו רק ספק סכנה אזי המצב מוגדר כפיקוח נפש, ולכן כל מה שאיננו פיקוח נפש אלא רק קרוב לפיקוח נפש בעצם אין בו סכנה". עכ"ל.

ובך כתב בספר נשמת אברהם (מהדורה חדשה, סימן ש"ח, עמוד של"ה, הערה 37) אחר שהביא את דברי הרב ד"ר מרדכי הלפרין, והוסיף וז"ל: "גם אני שאלתי את הרב זצ"ל מה דעתו הלכה למעשה להפסק של החזון איש בהפעלת מכשיר שאין בו אש,

הערות והוספות

ח. ומביא שם (פרק ג') קטע מדף שכתב אביו שהיה מקורב לרבינו בשנת תשל"א, על ששאל אותו בענין כיבוי נורת להט, שאף שמבעיר בוודאי יש כאן, אך כיבוי אינו אלא גרמא של הפסקת זרימת החום

לנורה ולא כיבוי הנורה עצמה, ולכאורה יש להתיר פעולה זו, ואף בזו אמר לו הגרשז"א זצ"ל שבאמת כך היא דעתו, ומכל מקום הוא נמנע אבל נמנע מלפרסם הוראה ברבים, עיי"ש.